

Međunarodni književni natječaj **Moje drago serce** 2024.

1. nagrada „Stjepko Težak“

Tomislav Štajduhar

Ozalj svakoga od nas

Dokotrljali bismo se i doskakutali do ozaljskog kolodvora; malene željezničke stanice izgrađene po špranci po kojoj su se gradile takve postaje - malena čekaonica, prozorčić za kupnju karata i nekoliko perona. Nismo imali auto i svako putovanje iz Zagreba u Ozalj podrazumijevalo je autobuse, tramvaje i vlakove s presjedanjima. Među tim vlakovima jedan je ostao zauvijek urezan u onaj najdraži dio sjećanja - srebrni šinobus, s preklopnim sjedalima, strojovođom koji je sjedio gotovo među putnicima i s kockastim kotačima, kako ih je jednom opisala moja sestrična dok smo, kroz grohote dječjeg smijeha, poskakivali u sjedalima, a sunčeve su se zrake probijale kroz stare, rupičaste zavjese. Bili smo klinci, bilo nas je tako lako zabaviti.

Dolazak u Ozalj, silazak uskim stepenicama na peron, uz mamine opaske i poticaje; pazi da ne padneš, požuri, uspori, primi se za rukohvat, pazi na sestru, uzmi torbu, makni se da ljudi prođu. Tati je već na umu bio roštilj, kotlovina, sve one muške stvari bez kojih bismo grupno poumirali od gladi i žeđi. Dvadeset, trideset, ma najviše pedeset koraka dalje i evo nas u dvorištu kuće maminih roditelja. Dvorište, kao pobjeglo s crtaće ploče nekog nadrealista. Radni je dan, petak, i dvorište je puno bicikala svih vrsta, boja i veličina. Nekad, za dugih godina svog života u toj kući nadomak željezničke stanice, dida je postigao sporazum s radnim i učeničkim narodom Ozlja i okolice da u dvorištu njegove kuće parkiraju svoje bicikle. Prešutni sporazum. Bez naknade, bez pitanja, deseci bicikala nagurali bi se svakoga jutra uz ogradu i uz kuću, neki vezani, neki posve slobodni - stari, novi, poniji, specijalke, bicikli svih rasa i opredjeljenja. I sve sam ih pregledao, ispipao, na neke se i popeo, ali nijedan nisam vozio. Bio je to naš prešutni sporazum - mogao sam razgledavati bicikle, povlačiti ručice kočnica ili okretati pedale, mogao sam se čak i pentrati po njima, ali vožnju nikada nisam ni pokušao. Znali smo neke od tih ljudi, tih divnih sudionika jednog bezbrižnog djetinjstva, pa smo s njima razgovarali, onih par uobičajenih fraza o vremenu, poslu,

novostima iz Karlovca... sve sam ih zaboravio, osim jednog Zlatka, uvijek nasmijanog željezničara iz Trga. S njim je dida najradije razgovarao, valjda nekakav željezničarski kodeks, jer dida nikada nije prestao biti strojovođa i željezničar. Mogao si mu baciti bilo kakvu temu vezanu uz vlakove, pruge, lokomotive i vagone, i stari bi se podbočio na prozorsku dasku ili naslon stolice, pripalio Opatiju, dohvatio čašu s gemištom i - krenuo.

Vozio je vlakove za vrijeme rata, toliko mi je žao što nijednu od njegovih priča nisam zapisao niti zapamtio. Ona prokleta pogreška koju činimo svi odreda, kada mislimo da ljudi, koji su oduvijek bili u našim životima, nikada neće otići. Sutra ćemo, sljedeći puta ćemo ih pitati, zapisat ćemo, da ostane i da se ne zaboravi. I onda prvo odemo mi, narastemo i odrastemo i ugasnu ti odlasci na selo, tek tu i tamo poneki, usput i na brzinu... a onda odu oni, zauvijek, a s njima i sve ono što su nam mogli i željeli reći. Zamisli koliko su toga zapravo željeli reći! Samo ih nitko nikada nije pitao, a bili su tako staromodno i nezamislivo nenametljivi i samozatajni.

I pitao sam se toliko puta koji je to vrag u tom Ozlju, zapravo. Možeš li se uopće zaljubiti u grad, u sve te ljude koji su prodefilirali kroz tvoj život, u sva mjesta i doživljaje i tajne kojima nikad nisi dokučio odgovore. Svi su ti ljudi, susjedi, poznanici, rodbina bakina i didina, uvijek imali vremena za tebe, ne pamtim ih nikada ozbiljne, već samo osmijehe, šale, pitanja na koja mi je bilo zabavno odgovarati. I sve sam ih volio, tada i još više sada, toliko da su svi od reda moji i sve bih dao da ih mogu vratiti. Da mogu vratiti stričeka Culeta, koji nam je valjda svakoga jutra donosio mlijeko, da mogu vratiti buhtle iz ozaljske pekarnice, takve više nikada nisam pronašao... one zimske, koje bi dida donio nakon što se kroz debeli snijeg probio do pekarnice da kupi kruh i tu, meni omiljenu mirisnu i meku buhtlu. Ili sladoled s Kurilovca. A tek ono mlinsko kamenje, pored starog Stupićevog mlina uz ozaljsku baštu i njenu terasu ("tu sam kao klinka tancala s tatom dok su svirali tamburaši", kaže mi mama), oduvijek sam želio razotkriti tajne tog mlina. I pronaći zvono koje je završilo negdje u Kupi, pričali su mi, i provući se tunelom iz Ozaljskog grada do Dubovca... Vratio bih i Rafu iz Kamanja, kojemu smo mi muški hodočastili u pravilu svaki put kada se obitelj okupila u Ozlju, bratić, sestrična, moji starci, sestra, teta, teček, baka, dida... Tetak je imao auto i bilo je napisano, ali uporno provođeno pravilo da se muški dio obitelji uputi u Kamanje, po janjetinu i sokove i par čaša s Rafom. Tetak i moj stari s Rafom su raspredali o temama koje su

zanimale samo njih, a ja sam zujao po dvorištu, skakutao po tračnicama obližnje pruge ili se igrao s mačkama.

Tata je umro ove godine. Otišao je, u mislima, već davno prije. Godinama ga nije bilo više tu, gledao nas je i promatrao bez glasa i pitao sam se je li ipak prokleta bolest zaobišla komadić onoga što je nekada bio on, plavooki Goranin koji svog starog nikada nije upoznao, ali je zato upoznao najljepšu Ozljanku i ostao s njom do kraja, a i ona s njim, čak i kada je njegov um otišao zauvijek na službeni put s gospodinom doktorom Alzheimerom. Gledao me je cijelim putem dok smo se iz Zagreba vozili u dom za starije, u kojemu su tati obećali pružiti sve ono za što mama, nakon godina borbe, više nije imala snage. Dom nadomak Ozlja, naravno. Jer sve se vrti oko Ozlja. Gledao me je, a ja sam priželjkivao da negdje duboko, daleko u sebi zna tko sam. Istovremeno, nadao sam se da to ne zna, da više ništa ne zna, da niti ne naslućuje koliko je toga izgubio. I umro je, kao u priči, nekoliko dana kasnije, pojeo je svoj zadnji ručak, popio cijeli sok, ispružio se na krevetu i odlučio da je bilo dovoljno. Zaustavio je srce, i za nekoliko dana ponovo smo se vozili u Ozalj i penjali se cesticama oko Svetica, da uzmemo njegove stvari i da ga pokopamo u Ozlju, pored bake i dide. Maminoj sam sestrični Katici, koju nisam vidio valjda 30 godina i koju smo posjetili kada smo tatu smjestili u dom, baš rekao kako je lijepo da smo se vidjeli ovako, a ne na nečijem sprovodu. Tri dana kasnije, smijali smo se tome na tatinom sprovodu. I pitao sam se, po tisućiti put, koji je to vrag u tom Ozlju.

Gledao sam ljude koji su tatu došli ispratiti, prepoznavao lica onih divnih bića iz mog djetinjstva, i cijeli je taj sprovod prerastao u nešto čemu ne mogu pronaći niti imena niti opisa. Što li je u tih nekoliko desetljeća doživio Željko iz Hrašća, onaj nasmijani crnokosi mladić u plavim hlačama, na čijem smo se traktoru vozili s polja dok se iza nas kotrljala prikolica puna žutog kukuruza. I sada je, eto, tu i izražava mi sućut - siv, stariji, ali s jednakim sjajem u očima. Sjeća li me se, ovako iznenada, kao što se ja sjećam njega i onih sunčanih ljetnih dana u Hrašću, u koje sam došao s bakom na nekoliko dana. Možda sam njemu negdje u magli, kao što su u magli moja sjećanja na te dane... i na jednu djevojčicu, ime joj ne znam, imali smo pet ili šest ili sedam, ne sjećam se ni njenog lica, samo neumornog igranja lovice i skrivača u dvoje, kroz redove vinove loze, dok oko nas pada mrak i sve je teže pronaći put oko kvrgavih stabalaca. Iz kuće u selu dopire smijeh i pjesma, zveckaju čaše i nečije krave

dozivaju večeru, a mi se smijemo i lomimo i deremo koljena po vinogradu. I zveknula mi je poljubac u obraz, onaj pravi, zajebantski, nakon što nam se vesela družina odraslih, osvježena gozbom nakon berbe, smijala i ispitivala nas što smo radili po mraku u vinogradu. Prolom smijeha odraslih nakon te puse čuli su daleko u Vrhovcu, siguran sam. I sada je sve to magla, ona prava, ozaljska, koja se spusti niz Kupu od Zaluke i sakrije sve krajolike, pa se moraš dobro zagledati, dobro zamisliti i posve približiti kako bi razabrao što je pred tobom. Baš kao sjećanje.

Svi, valjda, u sebi nosimo neki svoj Ozalj. Neko selo ili gradić ili mjesto u kojemu je djetinjstvo bilo baš to, djetinjstvo; lišeno svih briga i problema. I sva su ljeta bila zlatna, a zime lepršavo bijele. I nekako smo već tada znali da živimo nešto posebno, uživali smo u ljepoti te jednostavnosti... ono što nismo znali je da će sve to jednoga dana prestati i nestati, tako naglo i nepovratno. I ma koliko se trudili vratiti taj osjećaj, koliko se trsili da ga stvorimo desecima godina kasnije, više nikada nećemo osjetiti ta sjajna ljeta i snijegom zatrpane zime. Ali, mene će tamo začas vratiti miris zagorenog komadića luka, kojeg bi dida ubacio u malu tavicu u kojoj su se već pekla dva domaća jaja, negdje kasno popodne, meni za užinu. Samo zato što sam tako volio. I ako mi se sada odnekud prikrađe taj miris, u trenu ću se stvoriti u našoj maloj kuhinji u Ozlju, vlak-petak će taman ulaziti u stanicu, a dida će pred mene staviti tavicu s jajima koja još cvrče u rastopljenoj masti. I zaljubim se onda, po milijunti put, u taj moj Ozalj, samo moj, jer nitko ga nije doživio baš tako. I dok ga tako volim, polako mi, uvijek iznova, postaje jasno da nije moj ništa više nego je bio didin, prije otprilike stotinu godina, ili nekoga kmeta koji se sjećao svoga djetinjstva dok je na kolima vukao svoje blago u grad ozaljskih vlastelina. Moje je djetinjstvo bio Ozalj, i to je ljubavna priča ravna najljepšim romansama, s divnim počecima i bezbrižnim užicima, sa sivom stvarnošću srednjih godina i maglovitom nostalgijom neumitnog kraja.

Puno je vremena prošlo. I ako su godine broj, negdje sam, valjda, na drugoj polovici puta iz jednog ništavila u drugo. U Ozalj sada dolazim odvesti mamu, da se odmori u kući u kojoj je odrastala, ili da pokosim travu. I dok zujim kosilicom po dvorištu i obilazim stari bunar za koji su rekli da je služio u vrijeme grofovskih, poštanskih konjušnica, kroz glavu prolaze slike, i kamo god pogledao, ne mogu zaobići te epizode. Stari sjenik i miris suhих drva, složenih za zimu. Bio je naša baza dok smo se igrali rata i smišljali strategije u borbi

protiv neprijatelja. Svi smo, uvijek, bili na istoj strani - nikada se nismo igrali pravog rata, onog u kojemu se borimo jedni protiv drugih, prijatelji protiv prijatelja. Ne, naš neprijatelj bio je nevidljiv i to ga je činilo još opasnijim. Pogledam prema tavanu iznad štale, a gore, nekada, hrpe sijena, suhog i bockavog, i traženje skrivenih gnijezda u koja su kokoši polagale jaja, ako su sva druga, službena gnijezda bila zauzeta. I tako, kamo god usmjerio pogled, čeka me uspomena na nešto. Pa onda gledam u pod, da kosilicom ne promašim neki busen ili naletim na visoki krtičnjak. I da ostane još poneka uspomena za sljedeći put.

Povjerenstvo za vrednovanje priča:

Dubravka Težak, Julijana Matanović, Zoran Maljković

Organizatori natječaja:

[Gradska knjižnica i čitaonica Ivana Belostenca Ozalj](#)

[Ogranak Matice hrvatske u Ozlju](#)

Pokrovitelji natječaja:

[Karlovačka županija](#)

[Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske](#)

[Grad Ozalj](#)

